

[Egy professzió története]

(Gyórfy Gábor: A média története című könyvéről)

BOTHÁZI MÁRIA, PHD

egyetemi adjunktus, Babeş–Bolyai Tudományegyetem/lecturer, Babeş–Bolyai University

E-mail: bothazi@fspac.ro

Abstract (The history of a Profession)

Gábor Gyórfy's book The History of the Media was published by the Presa Universitară Clujeană of Cluj-Napoca in 2019. The university note presents the history of the media from the development of literacy to the appearance of the digital media. The publication takes over clearly and concisely the issues related to the topic, it aims to be an understandable and adequate aid in media education.

Keywords media; history of the press; university note; book review

Rezumat (Istoria unei profesii)

Istoria mass-media, realizată de Gábor Gyórfy a fost publicată de Editura Presa Universitară Clujeană din Cluj-Napoca în 2019. Cartea prezintă istoria mass-media de la începuturile comunicării până la apariția presei online. Cursul universitar preia în mod clar și concis problemele legate de subiect, își propune să fie un ajutor adecvat și ușor de înțeles în educația media.

Cuvinte cheie mass-media, istoria presei, curs universitar, recenzie

Bár magyar nyelven sajtó- és médiatörténettel foglalkozó kiadványokban ma már nincs hiány, a téma iránt érdeklődőknek, illetve a témát oktatóknak is jó szívvel ajánlható a kolozsvári sajtótörténész, Gyórfy Gábor *A média története* című egyetemi jegyzete. A Kolozsvári Egyetemi Kiadónál 2019-ben megjelent könyv ugyanis áttekinthetően, lényegre törően veszi át a témához kötődő kérdésköröket, mindvégig szem előtt tartva azt, hogy mi célból is íródott: hogy a médiaoktatásban megfelelő, érthető, világos eszmefuttatású segédanyag legyen. Már a kötet külseje, formátuma is ezt jelzi előre, ami aztán a tartalom tállalásában, strukturálásában valósul meg. Az egyes fejezetek egy-egy korszak bővebb bemutatását követően összegzik a leírtakat, majd a könyv – nevezzük így őket – használói vázlatos foglommagyarzatot is kapnak az illető fejezet leglényegesebb

fogalmihoz, jelenségeihez, ami rendkívül könnyűvé teszi a befogadást. Emellett pedig kiemelések, képek, idézetek, újságcikkfordítások színesítik a tálaltakat.

Persze a munka legfőbb erényei nem ezekhez a külsőségekhez kapcsolódnak, de egy tankönyv esetén fontos talán kiemelni a befogadást, a tudás elmélyítését megkönnyítő segédleteket.

A médiatörténet egy olyan diszciplína, amely folyamatos határátlépésben és határátjárásban keresi a helyét és tárgyának megközelítési módjait, s amelynek amolyan hibrid, szebb szóval interdiszciplináris voltahoz nem fér kétség, „a médiatudomány és történetírás, a társadalom- és a humántudományok érintkezési felületén található” (Sián Nicholas, idézi Sipos, 2015. 2.). A tudományágak határai az egyes munkák esetében persze nem körvonalazhatók élesen, ezek az érintkezési felületek inkább a médiatörténet egyes leírásainak más-más dimenziót adhatnak. Talán nem túlzás azt állítani, hogy ahány munka, annyi megközelítésmód, még akkor is, ha a módszertan természetesen némiképp közös haladási útvonalat kíván. Györffy Gábor médiatörténetét talán leginkább az angolszász integrált médiatörténet-írás törekvéseinek nyomvonalára helyezhetjük, hiszen a szerző nem kizárólag médiatörténeti kontextusban mutatja be a médiatörténet fejlődési szakaszait, hanem társadalmi/kulturális, intézményi és kognitív dimenziót is ad az egyes témák feldolgozásának. (vö. Sipos, 2015). E három dimenzió hangsúlyai annak függvényében változnak, hogy a fejlődés egyes lépcsőinek leírása során milyen jelenségek megvilágítását tartja fontosnak az szerző. Mindeközben több rész narratívát is felfedezhetünk, a társadalom-, technológia- és nyilvánosság-történeti megközelítés mellett olvashatunk az újságírás szakmaiságtörténetéről, utóbbi elsősorban az intézményi dimenzió leírásában kap teret: a sajtótermékek létrejöttének, előállításának fázisaitól a szerkesztőségi újságírás elterjedéséig, a tömegsajtó felé vezető folyamatoktól annak kialakulásáig, érintve a sajtóműfajok keletkezését és a meghatározó szakmai eljárások, újságírástípusok és az online sajtó jellemzőit. Mindezt gazdasági kontextusba is ágyazza a szerző, beszél többek között a terjesztés megszervezéséről, az újságírók fizetett munkája felé vezető útról, a fizetett hirdetések, példányszám, sajtóállalkozások, médiaüzlet kérdésköreiről.

Mindemellett hangsúlyos a könyvben az intézmények és a hatalom kapcsolatának narratívája (l. Bajomi-Lázár, 2006. 12–46.): a sajtószabadság kérdése, annak törvénybe iktatásától a róla való gondolkodásig, a hozzáköthető jogi háttértől és újságírói eljárásokig, a különféle cenzúráktól a véleményes sajtó sajátosságaiig. E témánál fontos kiemelnünk a könyv ama törekvését, hogy a kelet-közép-európai régió, bővebben a magyarországi és valamelyest a keleti blokkbeli országok sajtófolyamatait is érintse. Az egyéb kérdéskörök mellett – a sajtó létrejötte, a szaklapok és folyóiratok, a rádió és televízió születése – a véleményes sajtó kialakulása és hozadékai kapcsán, illetve a szocialista cenzúra és propaganda elterjedése és jellemzői révén tekint bővebben a régió történéseibe a szerző. Ám ez az erény egyben egy hiányosságra is ráirányítja a figyelmünket: nem esik szó a kötetben az utóbbi száz év erdélyi magyar sajtójáról, médiatermékeiről, a romániai és romániai magyar sajtófolyamatokról, kisebbségi médiánk történetéről és jellemzőiről. Tekintve a kötet átfogó spektrumát, és azt a tényt, hogy célközönsége elsősorban

e régióból való, ez a megközelítés sokat hozzatett volna a munka értékéhez – egy esetleges átdolgozott kiadás talán nem tekint majd el ettől az aspektustól.

Mindazonáltal kompakt, jól építkező, egyszerű nyelvezetű, és ezért könnyen olvasható, ugyanakkor tág horizontra tekintő médiatörténet a Gyórfy Gáboré. Szemléletének fókuszában elsősorban az újságírás áll, a professzió kialakulása, változásai, a szakmaisághoz köthető kérdéskörök – felépítése és befogott horizontja mellett ez is egyedi jellemzői közé tartozik. S bár a kötet hangsúlya az írott sajtó felé tolódik el, egységében tekintve a munkát jóval több ez, mint csupán sajtótörténet: a benne felfedezhető narratívák és ezek ötvözése, a médiatörténet leírásához kapcsolható modellek és kontextusok behozása *A média története* címet feltétlenül indokoltá teszi.

Irodalom:

Bajomi-Lázár Péter (2006): *Média és társadalom*. Budapest: Antenna Könyvek. 12–46.

Gyórfy Gábor (2019): *A média története*, Kolozsvári Egyetemi Kiadó.

Sipos Balázs (2015): Az angol nyelvű médiatörténet-írásról. *Magyar Könyvszemle*, 131. évf. 1. sz. 1–14.

Szajbély Mihály (2005): *A médiatörténet és sajtótörténet viszonyáról*. *Média-kutató*, 6. évf., 1. sz. 71–79.

